

<https://helda.helsinki.fi>

Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista

Valaste, Maria

Työ- ja elinkeinoministeriö
2020

Valaste , M & Wass , H 2020 , Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista . julkaisussa V Kazi , A Alitolppa-Niitamo & A Kaihovaara (toim) , Kotoutumisen kokonaiskatsaus . TEM oppaat ja muut julkaisut , Nro 2019:1 , Työ- ja elinkeinoministeriö , Helsinki , Sivut 193-205 .

<http://hdl.handle.net/10138/317214>

unspecified
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista

Maria Valaste & Hanna Wass

Tutkimuksessa tarkastellaan ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuosien 2012 ja 2017 kuntavaaleihin. Analyysit pohjautuvat Tilastokeskuksen tuottamaan yksilötasoiseen rekisteriaineistoon, jonka äänestystiedot ovat peräisin oikeusministeriön ylläpitämästä sähköisestä äänioikeusrekisteristä. Tutkimuksemme keskeinen lähtökohta on, että kotoutuminen muodostaa yhden dynaamisen kokonaisuuden, jonka eri osat joko tukevat tai heikentävät toisiaan. Tällaisten dynaamisten vaikutusten analysointi on hankalaa johtuen eri tekijöiden keskinäisistä riippuvuuksista. Tämän vuoksi olemme pitäytyneet mahdollisimman pelkistetyissä malleissa. Artikkelissa tarkastelemme ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuoden 2017 kuntavaaleihin rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen pohjalta. Rakenteellista kotoutumista mitataan osallistumisella työelämään ja tulotasolla. Identiteettipohjaista kotoutumista mitataan avioitumisella syntyperäisen suomalaisen kanssa. Tarkastelemme näissä tapahtuneen muutoksen vaikutusta ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestystodennäköisyydelle, ja vertaamme sitä vastaavaan muutokseen syntyperäisten suomalaisten kohdalla. Hypoteeseinamme ovat seuraavat: H1a) siirtymä työttömästä työlliseksi nostaa äänestystodennäköisyyttä, H1b) siirtymä työllisestä työttömäksi laskee äänestystodennäköisyyttä, H2a) tulojen lisääntyminen nostaa äänestystodennäköisyyttä, H2b) tulojen vähentyminen laskee äänestystodennäköisyyttä ja H3) avioituminen syntyperäisen suomalaisen kanssa lisää äänestystodennäköisyyttä. Analyysimme tulokset osoittavat, että tarkastelluista mittareista ylivoimaisesti suurin merkitys oli syntyperäisen kansalaisen kanssa avioitumisella. Sen sijaan ylöspäin suuntautuvalla tuloliikkuvuudella ja työllistymisellä oli vain vähän vaikutusta. Tulokset korostavat tarvetta tarkastella poliittiseen osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä kokonaisvaltaisesti monipuolisten mittarien ja pitkäjänteisten aineistojen pohjalta.

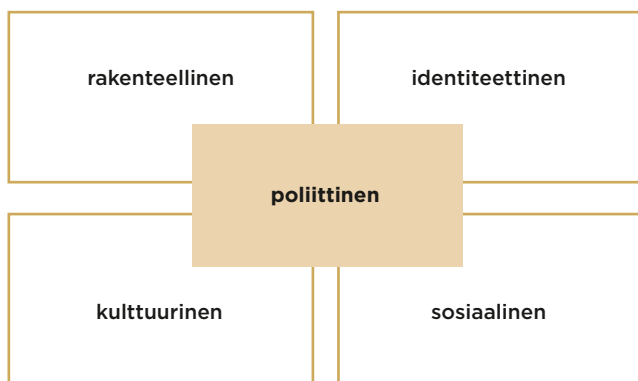
Johdanto¹

Samanaikaisesti kun väestöpohja muuttuu monissa maissa etnisesti yhä moninaisemmaksi, muodolliset poliittiset osallistumisoikeudet on edelleen sidottu syntyperän tai jonkin muun kriteerin pohjalta muodostuvaan kansalaisuuteen. Instituutio-naalisesti määritelty poliittisen yhteisön jäsenyys, kansalais-asema, ohjaa näin kansalaisuuden käytäntöjä eli vakiintuneita ja yleisesti käytössä olevia poliittisen toiminnan muotoja (Isis 2012; Kallio 2018, s. 168).

Osallistumisoikeuksien rajoittaminen ainoastaan yhteisön jäseniin sopii kuitenkin heikosti yhteen kansalaisuuteen myös olennaisesti sisältyvän yhdenvertaisuuden ihanteen kanssa. Tästä näkökulmasta poliittisten instituutioiden ja säädösten tulisi pikemminkin pyrkiä vähentämään yhteiskunnassa muodostuvaa eriarvoisuutta kuin synnyttämään sitä erilaisten poissulkemisten kautta (Marshall 1950; ks. myös Keane 2018, s. 336–337).

Ulkomaalaistaustaisen väestön puutteellisiin kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin on kiinnitetty Euroopan tasolla erityistä huomiota 2000-luvun alusta alkaen. Euroopan komission tiedonanto kesäkuussa 2003 totesi, että ”[k]otoutumisen kannalta on ilmeistä, että kunnallisvaaleihin osallistumista koskevan oikeuden saamisen pitäisi olla riippuvainen pysyvästä oleskelusta kansalaisuuden sijaan” (KOM (2003) 336, 23). Nykyis-

¹ Artikkelin on laadittu osana Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa Kansalaisuuden kuilut ja kuplat (BIBU) -tutkimushanketta (hanke nro 312710). Tutkimuksen aineisto on hankittu oikeusministeriön rahoituksella ja sitä on käytetty myös Kuntademokratiaindikaattorit-tutkimuksessa (Kestilä-Kekkonen et al. 2018). Kiitämme VTM Hannu Lahtista ja YTM Josefina Sipistä artikkelin asiantuntevasta kommentoinnista.

Kuvio 1. Poliittisen kotoutumisen suhde kotoutumisen muihin osa-alueisiin.

tä unionin jäsenmaista Suomen lisäksi Belgia, Irlanti, Hollanti, Liettua, Luxemburg, Ruotsi, Slovakia, Slovenia, Tanska, Unkari ja Viro ovat myöntäneet maassa pysyvästi asuville ulkomaiden kansalaisille äänioikeuden paikallisissa vaaleissa, mutta sitä koskevat säädökset vaihtelevat maasta toiseen (Arrighi & Bauböck 2017, s. 624).

Suomessa kaikki maassa pysyvästi asuvat pohjoismaiden kansalaiset ovat saaneet äänestää kuntavaaleissa vuoden 1976 vaaleista lähtien (L 355/1976), ja muilla ulkomaiden kansalaisilla on ollut äänioikeus kuntavaaleissa vuodesta 1992 lähtien (L 1718/1991). Lisäksi Euroopan unionin maiden kansalaiset saavat toisessa unionimaassa asuessaan osallistua asuinmaansa kuntavaaleihin (94/80/EY).

Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus on kääntynyt kasvuun vasta kahden viime vuosikymmenen aikana, ja nykyinen seitsemän prosentin osuus (ks. Tilastokeskus 2019c) on yhä pieni muihin Pohjoismaihin verrattuna. Tämä selittää osaltaan myös sitä, että ulkomaalaistaustaisen väestön poliittiseen osallistumiseen on kiinnitetty Suomessa laajempaa tutkimuksellista huomiota vasta hiljattain (ks. Kestilä-Kekkonen et al. 2018; Wass & Weide 2015; Wass et al. 2015).

Tässä artikkelissa tarkastellaan Tilastokeskuksen tuottaman yksilötason rekisteriaineiston pohjalta ulkomaalaistaustaisen äänioikeutettujen äänestysaktiivisuutta ja siihen vaikuttaneita tekijöitä vuoden 2017 kuntavaaleissa. Äänestäminen on valittu poliittisen osallisuuden ilmentäjäksi paitsi siksi, että siitä on luotettavaa rekisteripohjaista tietoa saatavilla, myös sen luonteen vuoksi. Vaaleissa äänestäminen on suhteellisen vähän resurs-

seja vaativa osallistumismuoto. Lisäksi äänestäminen on sisällöllisen merkityksensä osalta yhteisöllistä toimintaa ja heijastaa siten vahvasti yksilön kiinnittymistä erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin (Zuckerman 2005). Siten se on vahvasti yhteydessä myös muunlaisen osallistumisen, kuten järjestötoiminnan kanssa (Oser 2016).

Käytetty aineisto on koottu vastaavalla tavalla kuin aiemmissa ulkomaalaistaustaisen äänioikeutettujen osallistumista kartoittaneissa tutkimuksissa (Kestilä-Kekkonen et al. 2018; Wass & Weide 2015). Aineiston muodostaminen kuvataan tarkemmin empiirisen analyysiosion alussa. Ulkomaalaistaustaisilla henkilöillä tarkoitetaan tässä muualla kuin Suomessa syntyneitä Suomen kansalaisia. Käsitteen sisältö on näin pääosin yhtenäinen Tilastokeskuksen (2019b) määritelmän osalta. Siinä ulkomaalaistausta määräytyy kuitenkin kansalaisuuden saaneiden kohdalla henkilön vanhempien eikä hänen oman syyninmaansa perusteella, kuten tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksemme keskeinen lähtökohta on, että kotoutuminen muodostaa yhden dynaamisen kokonaisuuden, jonka eri osat joko tukevat tai heikentävät toisiaan (ks. myös Ahokas 2010, s. 8–9). Poliittista osallisuutta ei tällöin ole mielekäästä nähdä suoraviivaisen kotoutumisprosessin loppupään vaiheena, joka tulee ajankohtaiseksi vasta sitten kun akuutimmat perustarpeet on saatu tyydytettyä. Tämän tyyppinen lähestymistapa näyttää silti yhä yleiseltä: esimerkiksi OECD:n (2018, s. 18–19) kaupunkitason kotouttamismuistilistassa poliittisen aktiivisuuden tukemista ei mainita suoraan (ks. myös Saukkonen 2018, s. 6).

Poliittisen kotoutumisen hahmottaminen omaksi saarekkeekseen on hämmentävää, sillä vaikka erilaisilla koulutus- ja tukitoimilla on oletettavasti suuri merkitys poliittisen aktiivisuuden edellytysten syntymisessä (Pirkkalainen et al. 2016, s. 75), yhtä lailla kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon motivoi täysipainoiseen jäsenyyteen yhteiskunnan muilla osa-alueilla (ks. Ferwerda et al. 2018).

Samoin kuin syntyperäisten kansalaisten kohdalla, poliittinen järjestelmä voi joko yhdistää tai eriyttää ulkomaalaistaustaisia jäseniään sekä sisäisesti että suhteessa yhteiskunnan muihin ryhmiin. Tältä osin poliittinen kotoutuminen muodostaa yhdenlaisen stressitestin liberaalille demokratialle: missä määrin poliittinen järjestelmä ja sen instituutiot kykenevät mahdollistamaan osallisuuden erilaisista lähtökohdista tuleville jäsenilleen (vrt. Young 2004, ks. myös Sipisen artikkeli tässä julkaisussa)?

Tutkimuksemme keskeinen lähtökohta on, että kotoutuminen muodostaa yhden dynaamisen kokonaisuuden, jonka eri osat joko tukevat tai heikentävät toisiaan.

Artikkelin seuraavassa osassa esittelemme lyhyesti aiemman tutkimuksen pohjalta tehtyjä havaintoja ulkomaalaistaustaisen väestön poliittisesta aktiivisuudesta ja keskustelemme dynaamisen eli muutoksen huomioon ottavan analyysin tarpeesta. Osion päätteeksi muodostamme oman tutkimuksemme hypoteesit. Tutkimuksen aineiston kuvailun jälkeen esitämme keskeiset tulokset, joiden merkitystä kotoutumisen ja sitä koskevan tutkimuksen kannalta pohditaan päätelmäosiossa.

Kotoutumisen eri osa-alueiden välinen yhteys

Laki kotoutumisen edistämisestä (L 1386/2010) määrittelee kotoutumisen olevan ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”.

Valtion kotouttamisohjelmassa vuosille 2012–2015 yhteiskuntaan osallistuminen ymmärretään osallisuudeksi kaikilla elämäntilanteilla, kuten yhteiskunnallisessa, poliittisessa, sosiaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurielämässä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, s. 26), mikä vastaa Euroopan Unionin määritelmää aktiivisesta kansalaisuudesta (KOM (2001) 678, 33; ks. myös Harju 2004, s. 18).² Tästä näkökulmasta kotoutumisen eri osa-alueet, kuten rakenteellinen, sosiaalinen, kulttuurinen, identiteettinen ja poliittinen, kietoutuvat kaikki yhteen (Ahokas 2010, s. 9) (kuva 1).

Eri maissa tehdyissä tutkimuksissa on tarkasteltu varsin laajasti kotoutumisen osa-alueiden suhdetta ulkomaalaistaustaisen väestön poliittiseen osallisuuteen, jota on yleensä mitattu vaaleissa äänestämällä. Rakenteellisen kotoutumisen tai assimilaation, jolla viitataan laajamittaiseen kiinnittymiseen uuden

kotimaan instituutioihin (Gordon 1964, s. 71), yksi keskeinen tekijä on pääsy uuden kotimaan työmarkkinoille.

Suoraan työllistymisen vaikutuksia äänestämiseen tarkastelevia tutkimuksia on vähän (ks. kuitenkin González-Ferrer 2011), mutta yleisemmin on havaittu, että ulkomaalaistaustaisen väestön muita heikompi sosioekonominen asema laskee äänestystodennäköisyyttä (esim. Ruedin 2018; Uhlaner et al. 1989; Wass & Weide 2015; White et al. 2006; Xu 2005). Suomalaisessa tutkimuksessa kävi ilmi, että kun koulutus, ammattiluokka, tulot ja asunnon omistaminen on otettu huomioon, somalien äänestystodennäköisyys jopa ylittää syntyperäisten kansalaisten osallistumistason (Pirkkalainen et al. 2015).

Myös alaikäisten lasten vanhemmuus saattaa edistää rakenteellista kotoutumista. Lasten myötä vanhemmat ovat moninaisissa tekemisissä koulun kanssa, mikä korostuu Suomen tyyppisessä kontekstissa, jossa käytännössä kaikki lapset ovat saman, julkisen koulujärjestelmän piirissä (Kumpulainen toim. 2014). Lisäksi kouluilla on velvollisuus pitää säännöllisesti yhteyttä vanhempiin, tarvittaessa tulkin avustuksella (Säävälä 2012, s. 65–82). Yhteydenpito muodostaa näin siteen vanhemman ja julkisen instituution välille.

Onkin havaittu, että vaikka vanhemmuudella sinällään on vain pieni vaikutus ulkomaalaistaustaisen väestön äänestämisen kannalta, suurperheen (5–9 lasta) vanhempien äänestystodennäköisyys oli huomattavasti suurempi kuin niillä ulkomaalaistaustaisilla äänioikeutetuilla, joilla ei ole lapsia (Wass & Weide 2015, Wass et al. 2015).³ Havainnon merkitystä korostaa se seikka, että ulkomaalaistaustaisissa on suomalaistaustaisiin perheisiin verrattuna enemmän lapsia (Helminen 2018).

² Nykyisessä kotouttamisohjelmassa vuosille 2016–2019 painopiste ei ole yhtä voimakkaasti osallisuuden vahvistamisessa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016).

³ Suurperheen mobilisoiva vaikutus ei kuitenkaan rajoitu vain ulkomaalaistaustaisiin äänioikeutettuihin vaan on nähtävissä myös syntyperäisillä äänioikeutetuilla, joskin lievempänä. Havainto liittyy oletettavasti siihen, että sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla on erityisen suuri merkitys monilapsisille perheille, mikä puolestaan motivoi äänestämään (ks. Wass & Weide 2015, 51).

Rakenteellinen kotoutuminen	Identiteettinen kotoutuminen
Siirtymä työttömästä työlliseksi nostaa äänestystodennäköisyyttä (H1a).	Avioituminen syntyperäisen suomalaisen kanssa lisää äänestystodennäköisyyttä (H3).
Siirtymä työllisestä työttömäksi laskee äänestystodennäköisyyttä (H1b).	
Tulojen lisääntyminen nostaa äänestystodennäköisyyttä (H2a).	
Tulojen vähentyminen laskee äänestystodennäköisyyttä (H2b).	

Taulukko 1. Tutkimuksen hypoteesit.

Myös tanskalaisessa tutkimuksessa on havaittu lasten opiskelun paikallisessa koulussa lisäävän ulkomaalaistaustaisten vanhempien todennäköisyyttä äänestää (Togeby 1999). Vaikutus voi syntyä myös sitä kautta, että lapset innostavat vanhempiensa osallistumaan uuden kotimaansa vaaleihin (Spierings 2016).

Avioitumista syntyperäisen kansalaisen kanssa voidaan puolestaan pitää yhtenä identifikaatiopohjaisen kotoutumisen mittarina. Se voi paitsi lisätä vuorovaikutusta muiden syntyperäisten kansalaisten kanssa myös helpottaa vaaleja koskevan uutisoinnin ja vaalikeskustelujen seuraamista, koska syntyperäinen puoliso voi tarvittaessa auttaa kieliongelmiensa kanssa. Ruotsia ja Suomea koskevissa tutkimuksissa onkin osoitettu avioliiton uuden kotimaan kansalaisen kanssa solmineiden äänestävän muita ulkomaalaistaustaisia enemmän (Bevelander & Pendakur 2011; Wass & Weide 2015; Wass et al. 2015).

Kulttuurisen kotoutumisen kannalta kielitaito on merkityksellinen tekijä, joka edistää myös todennäköisyyttä osallistua uuden kotimaan vaaleissa (Heath et al. 2011; González-Ferrer 2011). Sosiaalisen kotoutumisen kannalta taas erilaiset yhteisöt, vapaaehtoisjärjestöt ja sosiaaliset verkostot ovat tärkeässä roolissa. Isoa-Britanniaa ja Kanadaa koskevissa tutkimuksissa ulkomaalaistaustaisen väestön uskonnollisuuden on todettu lisäävän äänestämistä (Bevelander & Pendakur 2009; Heath et al. 2011). Myös epämuodollisella yhteydenpidolla syntyperäiseen väestöön näyttäisi olevan vastaava vaikutus (Ruedin 2018; Togeby 1999).

Kulttuurisen ja sosiaalisen kotoutumisen suhde on kuitenkin sikäli monisäikeinen, että joissakin aluetason tutkimuksissa on havaittu, että eri etnisten ryhmien äänestysaktiivisuus on korkeampaa sellaisilla alueilla, joihin on keskittynyt runsaasti

samaan ryhmään kuuluvia (Bhatti & Hansen 2016; Cutts et al. 2007; Fieldhouse & Cutts 2008). Tämä johtuu siitä, että alueellinen keskittyminen paitsi helpottaa ryhmän sisäistä poliittista aktivoitumista (Cutts et al. 2007) myös lisää sen tunnistettavuutta puolueiden kannalta merkittävänä äänestäjäresurssina (Sobolewska et al. 2013) tai ehdokasrekrytoinnin kohteena (ks. Sipisen artikkeli tässä julkaisussa).

Edellä esitetty aikaisempien tutkimustulosten tiivistys osoittaa, että ulkomaalaistaustaisen väestön poliittiseen osallisuuteen vaikuttaa laaja kudelma kotoutumisen eri ulottuvuuksiin nivoutuvia tekijöitä. Näiden merkityksen arviointia vaikeuttaa kuitenkin se, että aiemmissa tutkimuksissa ei juurikaan ole kiinnitetty huomiota olosuhteiden muutokseen, jonka voi olettaa olevan etenkin hiljattain maahan muuttaneilla nopeampaa kuin syntyperäisillä kansalaisilla. Mikä vaikutus poliittiseen osallistumiseen on esimerkiksi sillä, että ulkomaalaistaustainen työtön saa työpaikan, minkä myötä myös hänen tulotasonsa nousee? Tai vastaavasti romahtavatko inhimilliset resurssit ja motivaatio äänestämiseen työttömyyden myötä? Dynaamisten vaikutusten huomioiminen on erityisen tärkeää, mikäli lähdetään oletuksesta, että kotoutuminen on pikemminkin kehämäinen kuin vaiheesta toiseen etenevä suoraviivainen prosessi (ks. kuvio 1).

Dynaamisten vaikutusten analysointi on etenkin yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa eri tekijöiden voimakkaasta keskinäisriippuvuuksista johtuen hankalaa. Kun kaikki potentiaalisesti vaikuttaa kaikkeen, yhden muutoksen aiheuttamaa yhtä seurausta on vaikea eristää muista. Dynaamiset mallit onkin tarkoituksenmukaisinta pitää mahdollisimman pelkistettyinä. Tästä johtuen keskitymme analyysissämme kahteen rakenteelliseen ja yhteen identiteettipohjaiseen kotoutumisen osateki-

jään. Tarkastelemme näissä tapahtuneen muutoksen vaikutusta ulkomaalaistaustaisen väestön äänestystodennäköisyydelle, ja vertaamme sitä vastaavaan muutokseen syntyperäisten suomalaisten kohdalla.

Ensimmäinen hypoteesimme on, että työllistyminen vuosien 2012 ja 2017 kuntavaalien välisenä aikana lisää henkilön todennäköisyyttä äänestää (H1a) jälkimmäisissä vaaleissa (taulukko 1). Vastaavasti siirtymä työllisestä työttömäksi laskee äänestystodennäköisyyttä (H1b). Toisen hypoteesimme mukaan tulotason muutoksilla eli ylös- tai alaspäin suuntautuvalla tuloliikkuvuudella on samanlainen vaikutus (H2a ja H2b). Kolmas hypoteesimme on puolestaan, että avioituminen syntyperäisen suomalaisen kanssa kyseisten vaalien välillä lisää äänestystodennäköisyyttä vuoden 2017 kuntavaaleissa (H3).

Huomion kohteena olevat muutokset ovat luonteeltaan sellaisia, että niitä tapahtuu myös syntyperäisten äänioikeutettujen kohdalla, mikä mahdollistaa ryhmien välisen vertailun. Herbert Tingstenin (1937) muotoileman ”hajautumisen lain” (engl. ”law of dispersion”) mukaisesti oletamme, että kunkin muutoksen voimakkuus on suurempi ulkomaalaistaustaisen kuin syntyperäisen väestön keskuudessa. Tämä johtuu siitä, että heidän osallistumistasonsa on alun perinkin matalampi, jolloin siihen jää enemmän tilaa vaihtelulle (ks. myös Persson et al. 2013). Vastaavasti taloudellisten resurssien poliittista aktiivisuutta lisäävä vaikutus on oletettavasti voimakkainta niiden kohdalla, joiden koulutus- ja tulotaso on matala (ks. Wolfinger & Rosenstone 1980, s. 24–25).

Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksemme aineiston pohjana on oikeusministeriön ylläpitämä sähköinen äänioikeusrekisteri, joka on ollut käytössä vuoden 2012 presidentinvaaleista lähtien. Rekisteriin sisältyvät samat tiedot kuin perinteisiin, paperisiin vaalilistoihin, ja siihen merkitään äänestyspaikalla tieto äänioikeuden käyttämisestä. Sähköisen äänioikeusrekisterin käyttäminen on kunnille vapaaehtoista, ja kunnat saavat itse päättää myös sen piirissä olevat äänestysalueet. Vuoden 2017 kuntavaaleissa sähköinen äänioikeusrekisteri oli käytössä 116 kunnassa, joista 59 kunnassa siihen kuuluivat kaikki äänestysalueet ja 57 kunnassa osa äänestysalueista. Sähköinen äänioikeusrekisteri sisälsi vuoden 2017 kuntavaaleissa yhteensä 1 377 686 äänioikeutettua, mikä on 31,4 prosenttia kaikista äänioikeutetuista. Sähköisen äänioikeusrekisterin pohjalta laskettu äänestysprosentti (57,6 %) on 1,3 pro-

senttiyksikköä pienempi koko maahan verrattuna. Tämä johtuu pitkälti siitä, että sähköiseen äänioikeusrekisteriin kuuluvilla alueilla koulutus- ja tulotaso ovat hieman koko maata matalampia (Tilastokeskus 2017).

Vastaavaa aineistoa on käytetty aiemmin ”Kuntademokratiaindikaattorit”-tutkimuksessa (ks. Kestilä-Kekkonen et al. 2018). Omassa tutkimukssammme aineistoa rajattiin siten, että analyysiin otettiin mukaan ainoastaan ne äänioikeutetut, joilta oli saatavilla tieto äänestämässä käymisestä sekä 2012 että 2017 kuntavaaleissa. Aineiston koko supistui näin 452 679 havaintoon. Tämän lisäksi aineistoa rajattiin synnyinmaan ja kansalaisuuden mukaan.

Aineisto sisälsi tiedon synnyinmaasta ja kansalaisuudesta kuudessa eri luokassa: Suomi, Ruotsi, Venäjä, Viro, Somalia ja muu. Näiden perusteella muodostettiin kolme ryhmää: syntyperäiset Suomen kansalaiset, kansalaistetut ja ulkomaiden kansalaiset. Jälkimmäisestä ryhmästä pudotettiin vielä erikseen pois Ruotsissa syntyneet Suomen kansalaiset ja Ruotsin kansalaiset, joiden molempien kohdalla kyse on hyvin erityisestä ryhmästä, jota ei tässä olisi ollut mielekästä sisällyttää analyysiin (ks. Wass & Weide 2015, s. 35). Lisäksi tarkastelu rajattiin 15–64-vuotaisiin eli ryhmään, jonka pohjalta työllisyysaste Suomessa lasketaan (Tilastokeskus 2019a). Näiden rajausten jälkeen syntyperäisiä kansalaisia aineistossa on 288 846 henkilöä, kansalaistettuja 6 466 henkilöä ja ulkomaiden kansalaisia 7 585 henkilöä (n = 302 897 henkilöä).

Seuraavassa osiossa esitetyissä analyysissä käytetään kahta ryhmää: syntyperäiset äänioikeutetut (n = 288 846) ja ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut (n = 14 051), jossa jälkimmäisessä on yhdistetty edellä kuvatut kansalaistetut ja ulkomaiden kansalaiset. Liitetaulukosta 15 voidaan havaita, että 18–64-vuotiaiden suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen sosiodemografinen ja -ekonominen tausta vaihtelee huomattavasti, mutta ulkomaalaistaustaisilla painottuu nuorten ja nuorten keski-ikäisten osuus.

Suurin ero liittyy koulutukseen: ulkomaalaistaustaisissa enintään perusasteen koulutuksen saaneiden osuus on lähes kaksinkertainen syntyperäisiin äänioikeutettuihin verrattuna. Koulutusmuuttuja on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen, sillä ne, joilta tieto puuttuu, on sijoitettu perusasteen koulutuksen saaneisiin. Lisäksi ulkomailla hankitun koulutuksen arvioiminen suhteessa Suomen koulutusjärjestelmään ei välttämättä ole aina yksiselitteistä, eivätkä ulkomaalaissynty-

	vuosi 2012		vuosi 2017	
	Syntyperäiset äänioikeutetut	Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut	Syntyperäiset äänioikeutetut	Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut
Työmarkkina-asema				
työssä	59	29	64	33
työtön	42	28	50	29
Tulot				
alin tulokvartiili	39	27	45	28
2. tulokvartiili	49	26	54	31
3. tulokvartiili	57	27	60	30
ylin tulokvartiili	69	37	72	40
Siviilisääty				
naimaton	41	18	46	20
naimisissa	70	34	71	36

Taulukko 2. Syntyperäisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuus vuoden 2012 ja 2017 kuntavaaleissa rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittarien mukaan (%).

sen väestön koulutustiedot siten ole suoraan vertailukelpoisia syntyperäisten suomalaisten rekisteripohjaisten koulutustietojen kanssa.

Ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen matalampi sosio-ekonominen asema tulee selvästi esiin työmarkkina-aseman ja tulojen osalta. Työvoiman ulkopuolella olevien ja matalimpiin tuloryhmiin kuuluvien osuus on suurempi suomalaistaustaisiin verrattuna. Alle 65-vuotiaiden syntyperäisten suomalaisten äänestysaktiivisuus oli sekä vuoden 2012 (54,2 %) että 2017 (59,1 %) kuntavaaleissa yli kaksinkertainen ulkomaalaistaustaisiin äänioikeutettuihin verrattuna (25,4 % ja 28,4 %). Vastaavia osallistumiskuiluja on havaittu myös muissa maissa, joissa maassa pysyvästi oleskelevat saavat äänestää kuntavaaleissa (yhteenvetona ks. Wass & Blais 2017, s. 472).

Empiirinen analyysi

Tutkimuksemme empiirinen analyysi on rakennettu siten, että tarkastelemme ensin äänestysaktiivisuutta vuoden 2012 ja 2017 kuntavaaleissa kunkin valitun rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittarin (työllisyys, tulot ja siviilisääty) mukaan. Analyysissa ovat mukana ainoastaan 18–64-vuotiaat, joilta tieto äänestämässä käymisestä on saatavilla molemmilta vaalivuosilta. Tästä syystä luvut poikkeavat jossain määrin aiemmista vastaaviin yksilötason rekisteriaineistoihin pohjautuvista tutkimuksista (Kestilä-Kekkonen et al. 2018, Wass & Weide 2015).

Tämän jälkeen siirrytään dynaamiseen analyysiin, joissa kunkin siirtymän vaikutusta tarkastellaan ensin ristiintaulukoiden pohjalta. Seuraavaksi muodostetaan logistinen regressiomalli kutakin rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittaria varten erikseen suomalais- ja ulkomaalaistaustaisille äänioikeutetuille. Selitettävänä muuttujana on kaksiluokkainen äänestämistä kuvaava muuttuja, joka saa arvon 1 (äänesti vuoden 2017 kuntavaaleissa) tai 0 (ei äänestänyt vuoden 2017 kuntavaaleissa). Malleissa on mukana kontrollimuuttujina ikä, iän neliö (iän epälineaarisen vaikutuksen huomioimiseksi) ja koulutus.

Taulukosta 2 nähdään, että kullakin valitulla rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittarilla on vahva yhteys äänestysaktiivisuuteen niin suomalais- kuin ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen keskuudessa. Työssäkäyvät äänestävät enemmän kuin työttömät, hyvätuloiset enemmän kuin pienituloiset ja naimisissa olevat enemmän kuin naimattomat. Ulkomaalaistaustaisten äänestysprosentti on kaikissa ryhmissä syntyperäisiä äänioikeutettuja matalampi.

Edellä esitetyn oletuksen mukaisesti (vrt. Tingsten 1937) ryhmien väliset erot ovat voimakkaampia ulkomaalaistaustaisilla äänioikeutetuilla tulojen ja siviilisäädyn osalta, jos muutos suhteutetaan kummankin ryhmän lähtötasoon. Sen sijaan työssäkäynnillä on huomattavasti enemmän vaikutusta suomalaistaustaisilla äänioikeutetuilla. Molemmissa vaaleissa voimakkain erottelava tekijä on siviilisääty: naimattomien ja naimissa olevien ak-

	Syntyperäiset äänioikeutetut	Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut
Työssä vs. työttömyys		
pysynyt työttömänä	44	28
työttömästä työhön	48	30
työstä työttömäksi	54	29
pysynyt työssä	65	33
Tulokvartiilit		
pysynyt alimmassa tulokvartiilissa	43	29
alin -> 2. tulokvartiili	46	31
alin -> 3. tulokvartiili	50	28
alin -> ylin tulokvartiili	60	35
2. -> alin tulokvartiili	52	26
pysynyt 2. tulokvartiilissa	54	29
2. -> 3. tulokvartiili	56	28
2. -> ylin tulokvartiili	64	34
3. -> alin tulokvartiili	54	23
3. -> 2. tulokvartiili	60	31
pysynyt 3. tulokvartiilissa	62	32
3. -> ylin tulokvartiili	65	31
ylin -> alin tulokvartiili	58	25
ylin -> 2. tulokvartiili	65	37
ylin -> 3. tulokvartiili	67	31
pysynyt ylimmässä tulokvartiilissa	74	44
Siviilisäät		
pysynyt naimattomana	46	20
mennyt naimisiin ulkomaalaistaustaisen kanssa	47	24
mennyt naimisiin suomalaisen kanssa	61	39
pysynyt naimisissa suomalaisen kanssa	73	42
pysynyt naimisissa ulkomaalaisen kanssa	61	25

Taulukko 3. Syntyperäisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittareissa tapahtuneen muutoksen (2011–2016) mukaan (%).

tiivisuusero oli vuoden 2017 vaaleissa suomalaistaustaisilla 25 prosenttiyksikköä ja ulkomaalaistaustaisilla äänioikeutetuilla 16 prosenttiyksikköä. On huomattavaa, että jälkimmäisen kohdalla ei vielä ole eritelty puolison kansalaisuutta, vaan kyseinen aktiivisuusero heijastaa ylipäänsä naimisissa oloa.

Taulukossa 3 on tarkasteltu rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen mittareissa vaalien välillä tapahtuneen muutoksen vaikutusta äänestysaktiivisuuteen vuoden 2017 kuntavaaleissa. Esiin nousee kolme keskeistä havaintoa. Toisin kuin hypoteesissa 1a ja 2a oletettiin, ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuus ei juurikaan reagoi työmarkkina-aseman tai tulotason kohentumiseen. Syntyperäisillä äänioikeutetuilla äänestysprosentti sen sijaan nousee

esimerkiksi työllistymisen myötä, joskin vaikutus on yllättävän vähäinen.

Havainto liittyyne osittain monissa tutkimuksissa osoitettuun erilaiseen ”vasteeseen”: yleisillä sosioekonomisen aseman mittareilla, kuten koulutuksella ja tuloilla, näyttäisi olevan ylipäänsä vähemmän merkitystä ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumisen kannalta esimerkiksi erilaisesta sosiaalisatioprosessista tai muista kontekstuaalisista seikoista johtuen (ks. Cho 2005; Heath et al. 2011, s. 261; Kestilä-Kekkonen et al. 2018, s. 55; Wass & Weide 2015, s. 47; Xu 2005).

Korkean koulutuksen on itse asiassa havaittu jopa heikentävän integroitumista uuteen kotimaahan suhteellisen deprivaa-

	Syntyperäiset äänioikeutetut		Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut	
	dy/dx	keskivirhe	dy/dx	keskivirhe
pysynyt työttömänä	ref.		ref.	
työttömästä työhön	0.06***	(0.01)	0.03	(0.02)
työstä työttömäksi	0.07***	(0.01)	0.01	(0.02)
pysynyt työssä	0.14***	(0.01)	0.05***	(0.02)

Taulukossa esitettyjen äänestystodennäköisyyksien ero on laskettu logistisen regressioanalyysin pohjalta (liitetaulukko 14) (**p<0,001, *p<0,01, *p<0,05).

Taulukko 4. Työmarkkina-asemassa tapahtuneen muutoksen (2011–2016) vaikutus syntyperäisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestystodennäköisyyteen vuoden 2017 kuntavaaleissa.

	Syntyperäiset äänioikeutetut		Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut	
	dy/dx	keskivirhe	dy/dx	keskivirhe
pysynyt alimmassa kvartiilissa	ref.		ref.	
1 -> 2	0.02***	(0.00)	0.03	(0.02)
1 -> 3	0.04***	(0.01)	-0.01	(0.02)
1 -> 4	0.07***	(0.01)	0.04	(0.04)
2 -> 1	0.03***	(0.01)	-0.04*	(0.02)
pysynyt toisessa kvartiilissa	0.05***	(0.00)	-0.01	(0.01)
2 -> 3	0.07***	(0.00)	-0.02	(0.02)
2 -> 4	0.10***	(0.01)	0.04	(0.03)
3 -> 1	0.04***	(0.01)	-0.07*	(0.03)
3 -> 2	0.07***	(0.00)	0.00	(0.02)
pysynyt kolmannessa kvartiilissa	0.10***	(0.00)	0.01	(0.02)
3 -> 4	0.11***	(0.00)	-0.01	(0.02)
4 -> 1	0.03*	(0.01)	-0.08	(0.04)
4 -> 2	0.09***	(0.01)	0.04	(0.05)
4 -> 3	0.11***	(0.01)	0.00	(0.03)
pysynyt ylimässä kvartiilissa	0.14***	(0.00)	0.09***	(0.02)

Taulukossa esitettyjen äänestystodennäköisyyksien ero on laskettu logistisen regressioanalyysin pohjalta (liitetaulukko 15) (**p<0,001, *p<0,01, *p<0,05).

Taulukko 5. Tulotasossa tapahtuneen muutoksen (2011–2016) vaikutus syntyperäisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestystodennäköisyyteen vuoden 2017 kuntavaaleissa.

kautta: korkeasti koulutetut maahanmuuttajat saattavat kokea vaikeudet työllistymisessä erityisen epäoikeudenmukaisiksi verrattessaan asemaansa saman koulutustaustan omaaviin syntyperäisiin kansalaisiin (ks. Verkuyten 2016, s. 584). Koulutus ei myöskään suoraan käänny poliittisen osallistumisen resursseiksi, jos kielitaito ja sitä kautta mahdollisuudet seurata politiikkaa ovat rajalliset.

Toinen mahdollinen selitys on huono-osaisuudessa usein ilmenevä kasautuminen (ks. esim. Laihiala 2018; Ohisalo 2017).

Mikäli taloudellinen ja sosiaalinen asema on heikko monella eri saralla, yksi parannus ei vielä täysin muuta kokonaistilannetta. Ulkomaalaistaustaisilla työsuhteet ovat usein määrä- ja osa-aikaisia (Sutela 2014). Lisäksi vaikeudet työllistyä työmarkkinoilla ovat lisänneet ulkomaalaistaustaisten yrittäjyyttä, jossa ansiot jäävät selvästi suomalaistaustaisia yrittäjiä pienemmiksi (Fornaro 2018; ks. myös Fornaron artikkeli tässä julkaisussa). Tämä viittaa erilaisiin palkkatyön ja yrittäjyyden välimuotoihin, kuten yksin- tai mikroyrittäjyyteen (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2015, s. 19–20), jotka eivät näy taulukon 3 luokittelussa.

	Syntyperäiset äänioikeutetut		Ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut	
	dy/dx	keskivirhe	dy/dx	keskivirhe
pysynyt naimattomana	ref.		ref.	
mennyt naimisiin ei-suomalaisen kanssa	-0.02	(0.02)	0.05*	(0.02)
mennyt naimisiin suomalaisen kanssa	0.11***	(0.00)	0.19***	(0.03)
pysynyt naimisissa suomalaisen kanssa	0.15***	(0.00)	0.19***	(0.01)
pysynyt naimisissa ei-suomalaisen kanssa	0.04**	(0.01)	0.04**	(0.01)

Taulukossa esitettyjen äänestystodennäköisyyksien ero on laskettu logistisen regressioanalyysin pohjalta (liitetaulukko 16) (***p<0,001, **p<0,01, *p<0,05).

Taulukko 6. Siviilisäädystä tapahtuneen muutoksen (2011–2016) vaikutus syntyperäisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestystodennäköisyyteen vuoden 2017 kuntavaaleissa.

Toinen huomio koskee alaspäin suuntautuvan liikkuvuuden kykyä vetää äänestämistä mukanaan. Ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osalta tämä ei näy siirtymässä työllisestä työttömäksi (vrt. H1b), mutta vaikutus ilmenee sitäkin voimakkaammin tulojen osalta. Henkilökohtaisten tulojen romahtaminen ylimmästä tulokvartaalista alimpaan lähes puolittaa äänestysprosentin ylimmässä tuloryhmässä pysyneisiin verrattuna (25 % vs. 44 %). Myös suomalaistaustaisilla äänestäjillä lasku on suuri (– 16 %-yksikköä) mutta silti lievempi. Hypoteesi 2b näyttäisi siten pitävän paikkansa. Yleisemmin kyse on siitä, että liikkuvuus muodostaa konkreettisen mekanismin, joka rajoittaa äänestämisessä ilmeneviä sosioekonomisia eroja (engl. ”social gradient constraint”).

Aiemmassa aihepiiriä koskevassa suomalaisessa tutkimuksessa (Lahtinen et al. 2017) havaittiin, että ammattiluokan tai tulojen osalta ylöspäin liikkujat ovat selvästi alkuperäistä ammatiluokkaansa tai tuloryhmäänsä aktiivisempia äänestäjiä mutta eivät aivan yllä uuden ryhmänsä osallistumistasolle. Vastaavasti alaspäin liikkuvien äänestystodennäköisyys laskee mutta pysyy silti korkeampana muihin uuden ammattiluokan tai tuloryhmän jäseniin verrattuna.

Kolmanneksi avioliitto syntyperäisen suomalaisen kanssa näyttäisi olevan keskeinen tekijä poliittisen kotoutumisen kannalta. Verrattuna niihin ulkomaalaistaustaisiin äänioikeutettuihin, jotka eivät olleet avioituneet vuosien 2012 ja 2017 kuntavaalien välillä, suomalaisen kanssa naimisiin menneiden äänestysaktiivisuus on 19 prosenttiyksikköä korkeampi. Vastaava vaikutus toisen ulkomaalaistaustaisen kanssa avioitumisella on ainoastaan neljä prosenttiyksikköä. Naimisiinmeno suomalaisen kanssa nostaa myös syntyperäisten äänioikeutettujen osallistumistodennäköisyyttä mutta lievemmin (+ 15 %-yksikköä).

Sen sijaan ulkomaalaistaustaisen kanssa avioituessa äänestysprosentti pysyy käytännössä samalla tasolla kuin naimattomilla. Hypoteesi 3 näyttäisi siis saavan selvää tukea.

Taulukossa 3 esitettyjen ristiintaulukointien pohjalta ei kuitenkaan pystytty vielä suoraan sanomaan, onko tarkastelluilla muutoksilla tilastollisesti merkitsevä yhteys kummankin ryhmän äänestystodennäköisyyteen. Sitä varten olemme laskeneet kolme eri logistista regressiomallia, joissa kussakin on mukana yhdessä kotoutumisen mittarissa tapahtunut muutos (liitetaulukot 16–18). Tuloksin helpottamiseksi tulokset esitetään äänestystodennäköisyyksien eroina vertailuryhmään (pysynyt työttömänä, pysynyt alimmassa tulokvartiilissa ja pysynyt naimattomana) suhteutettuna. Mallit on laskettu erikseen kummallekin ryhmälle eli suomalais- ja ulkomaalaistaustaisille äänioikeutetuille (ks. taulukot 4–6). Tilastollisesti merkitsevä ero 95 prosentin luottamustasolla on merkitty tähdillä.

Tulokset vahvistavat jo taulukon 3 pohjalta tehdyt havainnot. Siirtymä työttömästä työlliseksi nostaa syntyperäisen äänioikeutettujen äänestystodennäköisyyttä työttöminä pysyneisiin verrattuna, mutta ulkomaalaistaustaisella väestöllä ei vastavaa tilastollisesti merkitsevää vaikutusta ole havaittavissa. Tulotason paranemisella on jossain määrin merkitystä myös ulkomaalaistaustaisten kohdalla, mutta se on lievempi ja vähemmän suoraviivainen kuin syntyperäisillä. Selvin ero syntyy ulkomaalaistaustaisen äänioikeutetun avioitumisesta syntyperäisen kansalaisen kanssa.

Päätelmät

Olemme tarkastelleet tässä artikkelissa ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuoden 2017 kuntavaaleihin

Työllistyminen ei itsessään ole riittävä tekijä synnyttämään kokemusta yhteiskunnan täysipainoisesta jäsenyydestä, mitä kautta myös äänestämisen ja muun poliittisen osallistumisen mieli ja merkitys voimistuvat.

rakenteellisen ja identiteettipohjaisen kotoutumisen pohjalta. Keskeinen lähtökohta analyysille oli näkemys, että poliittista kotoutumista ei voi eristää muista kotoutumisen ulottuvuuksista, vaan poliittinen osallisuus tulee nähdä osana kokonaisvaltaista kotoutumista. Kotoutuminen ei myöskään ole luotijunamaisesti yhdestä pisteestä toiseen etenevä kehityskaari, vaan siinä tapahtuu liikkuvuutta eri mittareilla sekä eteen- että taaksepäin. Tämän huomioimiseksi toistaiseksi käytössä olleet staattiset mallit eivät enää riitä, vaan tarvitaan dynaamisia tarkasteluja.

Tilastokeskuksen tuottamat korkeatasoiset yksilötason rekisteripohjaiset pitkittäisaineistot tarjoavat kansainvälisesti katsottuna poikkeukselliset puitteet tutkia kotoutumisessa tapahtuneiden muutosten vaikutusta ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestystodennäköisyyteen siten, että myös vertailu suomalaistaustaisiin äänioikeutettuihin on mahdollista. Analyysimme tulokset osoittavat, että tarkastelluista mittareista ylivoimaisesti suurin merkitys oli syntyperäisen kansalaisen kanssa avioitumisella. Vastaavia havaintoja on saatu myös Ruotsista ja Tanskasta (Bevelander & Pendekur 2011; Tögeby 1999).

Sen sijaan ylöspäin suuntautuvalla työllistymisellä ja tuloliikkuvuudella on melko pieni vaikutus. Havainto viittaa siihen, että työllistyminen ei itsessään ole riittävä tekijä synnyttämään kokemusta yhteiskunnan täysipainoisesta jäsenyydestä, mitä kautta myös äänestämisen ja muun poliittisen osallistumisen mieli ja merkitys voimistuvat. Työsuhteen laadulla ja varmuudella sekä työpaikan sosiaalisella kanssakäymisellä (vrt. Nieminen et al. 2015) lieenee suuri merkitys. Tältä osin tarvitaan jatkoselvitystä sen osalta, miten ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osa- ja määräaikatyon yleisyys suhteessa suomalaistaustaisiin mahdollisesti vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen.

Myös työmarkkinoilla esiintyvän syrjinnän kokemukset ovat keskeisiä. Mikäli niitä kohdataan toistuvasti, on luonnollista,

että motivaatiota osallistumiseen ei juurikaan synny. Kuten Pirkkalainen et al. (2016) huomauttavat, vaaliosallistuminen on hidas tapa yrittää muuttaa työmarkkinoiden rakennetta, yhteiskunnan yleistä asenneilmapiiriä ja rakenteellista rasismia.

Jo tässä esitetyt yksinkertaiset mallit osoittavat, että dynaaminen tarkastelu on jatkossa hedelmällinen tapa tutkia ulkomaalaistaustaisen väestön poliittisen osallisuuden muodostumista. Täysipainoisemman kuvan saamiseksi tarvitaan monipuolisia mittareita myös sellaisilta kotoutumisen osa-alueilta, joista on vaikea saada otetta pelkästään rekisteripohjaisten tietojen pohjalta.

Sosiaalinen ja kulttuurinen kotoutuminen jäivät kokonaan tämän tarkastelun ulkopuolelle, ja identiteettipohjaisesta kotoutumisesta oli käytössä vain yksi suhteellisen karkea mittari. Tämä korostaa haastattelupohjaisen tiedon tarvetta. Toistaiseksi tämän osalta ongelma on ollut yhtäältä se, että ulkomaalaistaustaiselle väestölle suunnatut kansalliset tutkimukset, kuten ”Ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimus (FinMonik)”, ”Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi (UTH)” -tutkimus ja ”Maahanmuuttajien elinolot (MAMELO)” -tutkimus ovat sisältäneet rajallisesti poliittista osallisuutta mittaavia kysymyksiä. Vastaavasti taas kansallisia vaalitutkimuksia ei toistaiseksi ole kustannussyistä voitu ulottaa ulkomaalaistaustaiseen väestöön.

Vaikka tässä tutkimuksessa huomio on kiinnitetty ennen kaikkea äänestämiseen tapahtuneeseen muutokseen, on hyvä havaita myös se tosiasia, että ulkomaalaistaustaisen väestön poliittinen kotoutuminen on ainakin vaaliosallistumisen tasolla mitattuna varsin alkutekijöissään. Paitsi että tämä on ongelmallista kokonaisvaltaisen kotoutumisen näkökulmasta, merkitsee se myös tärkeän poliittisen resurssin alikäyttöä.

Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat ja äänestäjät voivat nostaa useille eri vähemmistöihin kuuluville merkityksellisiä asioita poliittiselle agendalle (ks. Sipisen artikkeli tässä julkaisussa).

Tällaiset teemat saattavat liittyä paikallisten lisäksi yllirajaisiin tai kansainvälisiin kysymyksiin ja vedota myös syntyperäisiin äänioikeutettuihin (ks. Wass et al. 2016). Sitä kautta päätöksentekoprosesseihin tuleva syöte monipuolistuu ja kansalaisten kokemus edustetuksi tulemisesta voi kohentua. Ennen kaikkea kyse on siitä, että suomalainen yhteiskunta muuttuu nopeasti aiempaa huomattavasti etnisesti moninaisemmaksi, ja poliittisen järjestelmän tulee kyetä heijastamaan tätä kehitystä.

Lähteet

- Ahokas, L. 2010. Promoting immigrants' democratic participation and integration. Tampere: EPACE theme publication.
- Arrighi, J. & Bauböck, R. 2017. A multilevel puzzle: Migrants' voting rights in national and local elections. *European Journal of Political Research*, vol. 56:3. S. 619–639.
- Bevelander, P. & Pendekur, R. 2009. Social capital and voting participation of immigrants and minorities in Canada. *Ethnic and Racial Studies*, vol. 32:2. S. 1406–1430.
- Bevelander, P. & Pendekur, R. 2011. Voting and social inclusion in Sweden. *International Migration*, vol. 49:4. S. 67–92.
- Bhatti, Y. & Hansen, K. 2016. The effect of residential concentration on voter turnout among ethnic minorities. *International Migration Review*, vol. 50:4. S. 977–1004.
- Cho, W. 1999. Naturalization, socialization, participation: Immigrants and (non-)voting. *Journal of Politics*, vol. 61:4. S. 1140–1155.
- Cutts, D. & Fieldhouse, E. & Purdam, K. & Steel, D. & Tranmer, M. 2007. Voter turnout in British South Asian communities at the 2001 general election. *The British Journal of Politics & International Relations*, vol. 9:3. S. 396–412.
- Ferwerda, J. & Finseraas, H. & Bergh, J. 2018. Voting rights and immigrant incorporation: Evidence from Norway. *British Journal of Political Science* (early online view).
- Fieldhouse, E. & Cutts, D. 2008. Diversity, density and turnout: The effect of neighborhood ethno-religious composition on voter turnout in Britain. *Political Geography*, vol. 25:5. S. 530–548.
- Fornaro, Paolo (2018): Immigrant entrepreneurship in Finland. ETLA Report No 83. [Viitattu 30.8.2019]. Saatavissa: <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-83.pdf>.
- González-Ferrer, A. 2011. The electoral participation of naturalized immigrants in ten European cities. Teoksessa Morales, L. & Giugni, M. (toim.) *Social capital, political participation and migration in Europe: Making multicultural democracy work?* Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 63–86.
- Gordon, M. 1964. *Assimilation in American life*. New York: Oxford University Press.
- Harju, A. 2004. Aktiivisten kansalaisten Suomi. Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta. Julkaisu 2004:11. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Heath, A.F. & Fisher, S. D. & Sanders, D. & Sobolewska, M. 2011. Ethnic heterogeneity in the social bases of voting at the 2010 British general election. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, vol. 21:2. S. 255–277.
- Helminen, M. 2018. Ulkomaalaistaustaiset ensisynnyttäjinä samanikäisiä kuin suomalaistaustaiset – mutta synnyttävät enemmän lapsia. Tieto & trendit. [Viitattu 1.6.2019.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/ulkomaalaistaustaiset-ensisynnyttajina-samanikaisia-kuin-suomalaistaustaiset-mutta-synnyttavat-lopulta-enemman-lapsia/>.
- Isin, E. F. 2012. *Citizens without Frontiers*. New York & London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Kallio, K. P. 2019. Elettyä kansalaisuutta jäljittämässä: kansalaisuuden ulottuvuudet Nuorisobarometrissa. Teoksessa Pekkari-nen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö. S. 167–182.
- Keane, J. 2018. *Power and humility: The future of monitory democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kestilä-Kekkonen, E. & Sipilä, J. & Borg, S. & Tiitonen, A. & Wass, H. 2018. Kuntademokratiaindikaattorit. Selvityksiä ja ohjeita 6/2018. Helsinki: Oikeusministeriö.

- Komission tiedonanto. 2001. Eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttaminen. Bryssel 21.11.2001. KOM(2001) 678 lopullinen.
- Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. 2003. Maahanmuutto, kotouttaminen ja työllisyys. Bryssel 3.6.2003. KOM(2003) 336 lopullinen.
- Kumpulainen, T. (toim.) 2014. Koulutuksen tilastollinen vuosikirja 2014. Årsbok för utbildningsstatistik 2014. Koulutuksen seurantaraportit 2014:10. Helsinki: Opetushallitus.
- Lahtinen, H. & Wass, H. & Hiilamo, H. 2017. Gradient constraint in voting: The effect of intra-generational social class and income mobility on turnout. *Electoral Studies* 45:1. S. 14–23.
- Laihiala, T. 2018. Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoista: huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies no 163. Kuopio: University of Eastern Finland.
- Laki kunnallislain muuttamisesta 1718/1991. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19911718>.
- Laki kunnallislain 15 ja 127 §:n muuttamisesta 355/1976.
- Marshall, T H. 1950. *Citizenship and social class: And other essays*. New York: Cambridge University Press.
- Nieminen, T. & Sutela, H. & Hannula, U. 2015. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus.
- OECD. 2018. *Working together for local integration of migrants and refugees*. Paris: OECD Publishing. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085350-en>.
- Ohisalo, M. 2017. Murusia hyvinvointivaltion pohjalla: leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies no 148. Kuopio: University of Eastern Finland.
- Oser, J. 2017. Assessing how participators combine acts in their ‘political tool kits’: A person-centered measurement approach for analyzing citizen participation. *Social Indicators Research*, vol. 133:1. S. 235–258.
- Persson, M. & Solevid, M. & Öhrvall, R. 2013. Voter turnout and political equality: testing the ‘Law of Dispersion’ in a Swedish natural experiment. *Politics*, vol. 33:3. S. 172–184.
- Pirkkalainen, P. & Wass, H. & Weide, M. 2016. Suomen somalit osallistuvina kansalaisina. *Yhteiskuntapolitiikka*, vol. 81:1. S. 69–77.
- Ruedin, D. 2018. Participation in local elections: ‘Why don’t immigrants vote more?’ *Parliamentary Affairs*, vol. 71:2. S. 243–262.
- Saukkonen, P. 2018. Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa: OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistaloudella. Työpapereita 2018:15. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Spierings, N. 2016. Electoral participation and intergenerational transmission among Turkish migrants in Western Europe. *Acta Politica*, vol. 51:1. S. 13–35.
- Sobolewska, M. & Cutts, D. & Fieldhouse, E. 2013. Taking minorities for granted? Ethnic density, party campaigning and targeting minority voters in 2010 British general elections. *Parliamentary Affairs*, vol. 66:2. S. 329–344.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Työelämä 2025 -katsaus. Työelämän ja työympäristön muutosten vaikutukset työsuojeluun ja työhyvinvointiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:16. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Säävälä, M. 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset: oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 43/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Tilastokeskus. 2017. Äänestäneet kuntavaaleissa 2017. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: http://www.stat.fi/til/kvaa/2017/05/kvaa_2017_05_2017-05-05_kat_001_fi.html.
- Tilastokeskus. 2019a. Käsitteet: työllisyysaste. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/tyollisyysaste.html>.
- Tilastokeskus. 2019b. Käsitteet: ulkomaalaistaustainen. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/ulko-maalaistaus.html>.

- Tilastokeskus. 2019c. Ulkomaalaistaustaiset. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>.
- Tingsten, H. 1937. Political behavior: Studies in election statistics. London: P.S. King & Son, Ltd.
- Togeby, L. 1999. Migrants at the polls: An analysis of immigrant and refugee participation in Danish local elections. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 25:4. S. 665–684.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Valtion kotouttamisohjelma, hallituksen painospisteet vuosille 2012–2015. Julkaisuja 27/2012. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2016. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja Valtion periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Julkaisuja 45/2016. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Uhlener, C. J. & Cain, B. E. & Kiewiet, D. R. 1989. Participation of the ethnic minorities in the 1980s. *Political Behavior*, vol. 11:3. S. 195–231.
- Verkuyten, M. 2016. The integration paradox: Empirical Evidence from the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, vol. 60:5. S. 583–596.
- Wass, H. & Blais, A. 2017. Turnout. Teoksessa Arzheimer, K. & Evans, J. & Lewis-Beck, M. (toim.) *SAGE handbook of electoral behaviour*. London: SAGE. S. 459–487.
- Wass, H. & André, B. & Morin-Chassé, A. & Weide, M. 2015. Engaging immigrants? Examining the correlates of electoral participation among voters with migration background. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, vol. 25:4. S. 407–424.
- Wass, H. & Weide, M. 2015. Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta. Maahanmuuttotustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Selvityksiä ja ohjeita 26:2015. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Wass, H. & Weide, M. & Pirkkalainen, P. 2016. Poliittinen osallisuus on keskeistä kotoutumisessa. *Politiikasta*. [Viitattu 1.8.2019.] Saatavissa: <https://politiikasta.fi/poliittinen-osallisuus-on-keskeista-kotoutumisessa/>.
- White, S. & Nevitte, N. & Blais, A. & Everitt, J. & Fournier, P. & Gidengil, E. 2006. Making up for lost time. Immigrant voter turnout in Canada. *Electoral Insight*, vol. 8:2. S. 10–16.
- Wolfinger, R. E. & Rosenstone, S. J. 1980. *Who votes?* New Haven, CT: Yale University Press.
- Zuckerman, A. S. 2005. Returning to the social logic of political behavior. Teoksessa Zuckerman, A. S. (toim.) *The social logic of politics: Personal networks as contexts for political behavior*. Philadelphia: Temple University Press. S. 3–19.
- Xu, J. 2005. Why do minorities participate less? The effects of immigration, education and electoral process on Asian American voter registration and turnout. *Social Science Research*, vol. 34:4. S. 682–702.
- Young, I. M. 2000. *Inclusion and democracy*. Oxford: Oxford University Press.